

תנאי ואורחות הקשישים: 'והדרת פני זקן' (ויקרא יט')

תוכן

- א. על הפרק בחזרה לשגרה מנגיף הקורונה: 1.....
- ב. הפוליו לילדים לעומת הקורונה לקשישים: 2.....
- ג. הצעות לשיפור השירות לקשישים: 3.....
- ד. ניגון מחוץ לדירה של שירי מורשת עם סיפורים ישראלים 4.....
- ה. שיחה על חייו של הקשיש ובניית ראשי פרקים להמשך עם קרוביו 4.....
- ו. פתרונות תחבורה לקשישים: הטענת רב קו, קלנועיות ושבילים מותאמים 4.....
- ז. אילוף והלחצת קשישים לרכישת מוצרי סרק: 5.....
- ח. להרחבה ומקורות 5.....

א. על הפרק בחזרה לשגרה מנגיף הקורונה:

1. חוזרים יותר לשגרה, מותר לבקר את הקשישים, אך התיקון החברתי העיקרי שמציעה לנו הקורונה עדיין בשוליים: זקנים רבים אמנם זכו לקבלת חבילות מזון ואספקת תרופות, אך [הבדידות שנכפתה עליו קשה איננה ומדכא](#).¹ המשרד לשוויון חברתי שאחראי על הטיפול באזרחים הוותיקים [אינו מקדם מספיק פעילות חברתיות מותאמות לתקנות](#) (ואולי זה הזמן להציע לביצועיסט כמו נפתלי בנט לנהל משרד חשוב זה במיוחד בעת הזו. הנושאים הכלכליים משתלטים על השיח החברתי, וכך הטיפול החברתי בזקנים מוזנח. להלן כמה הצעות לקידום חברתי של הקשישים:

- 1.1. קיום של לפחות 2 [הופעות מוזיקליות](#)² או [הרצאות עניין](#) חנים במקומות פתוחים לקשישים (בשמירת התקנות – וכדאי שיותקנו מיוחדות לכך שגם יקצרו אישורים ובירוקרטיה) כאשר כל יוודא עם כל קשיש מהאזור שמעונין להגיע שיש לו אפשרות כזו (אחרת יקבל ליווי/הסעה)
- 1.2. וידוי שכל קשיש מקבל ביקור בית משפחתי פעמיים בשבוע, אחרת יזכה לביקורי מתנדבים או לעדיפות באירועים האחרים
- 1.3. הוצאת הקשישים לטיולי טבע³ קלים באיסוף הסעות והדרכה

¹ ראו כתבה זו מהימים האחרונים: <https://www.maariv.co.il/corona/corona-israel/Article-762640> בפרשת השבוע זו (קדושים) נאמר העיקרון הגדול: 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן' (ויקרא יט')
² בעיקר שירים מהמקורות היהודים, שירי ארץ ישראל של ימי הציונות ותקומת התנ"ך. מומלץ גם לדבר על מהות השירים והרקע שלהם – [להלן דוגמא](#). 'ועתה קחי לי מנגן וקחה פנגן המנגן ותיחי עליו נד יי' (מל"ב ג' 15).
³ זאת גם במקום נטילת כדור ויטמין D שאינו נטמע כראוי בגוף, ובעיקר אינו רלוונטי לחוויה והנעימות של הטבע ובין חברה. להלן הדברים היפים מספר חנוך ב' 2 – ה' 3: 'הביטו על הארץ ודעו את המעשים הנעשים עליה מן הראשון עד האחרון כי לא ישנו כל מעשה האלהים [ותמיד] יראו: ראו את הקיץ ואת החורף כי כל הארץ מלאה מים ועבים וטל ומטר ינחו עליה: תרתי וראיתי את מראה העצים כלם כאשר יבשו ונפלו כל עליהם לבד ארבעה עשר עצים אשר לא ישליכו כי אם יעמדו (מן) הישנים עד אשר יבאו חדשים תחתיהם שתיים ושלוש שנים: ועוד התבוננתי אל ימי הקיץ כי השמש ממעל לה תעמד נגדה ואתם תבקשו

1.4. עידוד, מתן כלים והנחיות לנושאי שיחה שיעניינו את הקשישים ועד לראיונות לכתובת 'ספר חיים' (ביוגרפיה)⁴

1.5. בדיקות נגישות ובטיחות בבית הקשיש: האם יש לו כלים חיוניים למחיה? האם הם נגישים לו? התקנות של אביזרי בטיחות בעיקר בחדר הרחצה ומדרגות למניעת נפילות (ואף חיישני נפילה), לימוד חיוג חירום מהיר, בדיקת התאמת סל תרופות והוספת אספירין

1.6. מערך מיקומי פניות קשישים מול איתור מהיר של מתנדבים מאזור הפנייה

1.7. שילוב פעילויות של אזרחים ותיקים עם ילדים (שילוב בין-דורי, כתכנית '80 וארבע')

הרחבה וקישורים בדף זה: <http://www.bills.tsedek.com/images/elder-care.pdf>

ב. הפוליו לילדים לעומת הקורונה לקשישים:

2. הפוליו הינה מחלת-נגיף נכות-שיתוק לילדים. מתחילת המאה העשרים, תפרצו בארצות הברית מגיפות פוליו, וילדים רבים נלקחו להסגר מחשש שהם מדבקים. בין השנים 1940-1960 הגישה הפסיכולוגית בארה"ב של יחס ההורים לילדיהם היתה קרה ונוקשה בקיצוניות: <https://www.thisamericanlife.org/317/unconditional-love>

2.1. גישה דומה היתה בקיבוצים בישראל שהפרידום לחדרי ילדים וגישות חינוכיות שונות.

3. לעומת זאת, היום הילדים בסיכון הנמוך ביותר מנגיף הקורונה.⁵ כפי שיש יחס הפוך בין הקשישים שהם בסכנה הגבוהה ביום בקורונה לעומת הילדים בפוליו, כך יש כמה היבטים שיש לבחון אותם במידה נגד מידה הפוכה.⁶

4. החיסון לפוליו מיוצר מפורמלין (על הנגיף), רעל כימי שקשור לקורונה בכמה היבטים:

4.1. פורמלין משמש להחלקת שיער בקראטין, הליך מצריך מסכת פה ועיניים. שניהם קשורים: הגנה לנגיף הקורונה רצוי מסכה שכוללת את העיניים; השיער החשוף והיפה היתה כפייה אנטי-ליברלית של

סוכה וצל מפני חום השמש והארץ תיקד מחום אש ואתם לא תוכלו לדרך על האר. ועל הצור מפני חומם: ראיתי כי כסו העצים בירק עלה ויעשו פרי ואתם שימו לבכם לכל אלה ודעו כי לכם ברא החי לעולם את הכל: ומעשיו [יעמדו] לפניו בכל שנה וכל מעשיו יעבדוהו ולא ישנו הכל כאשר צוה אלהים כן יהיה: וראו את הימים ואת היאורים כי יעשו יחד את מעשיהם; בראשית יג' 17: 'קום התהלך בארץ לארץ ולרעה פי לך אֶתְנֶנָּה'; יהושע א' 3: 'כל מקום אשר תִּדְרֹךְ בָּךְ וְגַלְתָּם בוֹ לְכֶם נִתְתִּיו'.

⁴ יש לחזק את הקשר הרגשי: 'טוב המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלבי' (כתובות קיא'); 'כבוד אביכה ברישכה ואמכה במצערִיכה, כי כאל לאיש כן אבִיהו, וכאדנים לגבר כן אמו, כי המה כֹר הוריקה וכאשר המשילמה בכה אִיצו לֵל הרוח כן עובדם, וכאשר גלה אוזנכה ברז נהיה כבדם למען כבודכה וּבְ[כל מאדכה] הִדֵר פִּנְיֵהמה למען חייכה וארוך ימיכה' (חוכמת רז נהיה, פרק ב' [קימרון, החיבורים העבריים ב', עמ' 156, ש' 66-70]); 'שָׁאֵל אֲבִיךָ וַיִּגְדֶךָ וַיִּקְנֶיךָ וַיֹּאמְרוּ לָךְ' (דברים לבי' 7). להלן עיקרי הלכות

של כיבוד הורים; המלצות לראשי פרקים לספר חיים:

⁵ לכאורה כפי שנאמר בתורה: 'ובָנִים לא יִמְתּוּ עַל אֲבוֹת' (דברים כד' 16) וכך שוב בני"ד, אלא שכנראה לא היה כך בפוליו, וישנם פסוקים הפוכים ובעיקר הדיבר הראשון, המלמדים שיש להבחין בין עונש ארצי לשמימי.

⁶ הנביא אלישע ריפא את מי ירחו שהיו: 'הַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשֻׁקֶלֶת. וַיֹּאמֶר: קחו לי צִלְחִית חֲדָשָׁה וְשִׂימוּ שָׁם מֶלַח' (מל"ב ב' 20-10), ומכאן שיטת ההומאופתיה; שמ"ב יב' 12: 'כִּי אֶתְּהָ עֲשִׂיתָ בְּשֵׂתֶר וְאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה נֶגְדְךָ כֹּל יִשְׂרָאֵל וְנֶגְדְךָ הַשָּׁמַיִם; אַהֲרוֹן לִב-אֲרִי נִתַח לִפְי תְּהִלְכִים הַפּוֹכִים מֵהַשּׁוֹאֵה'.

האירופאים על המוסלמים בעניין הבורקה.⁷ הקראטין הוא גם חומר הקרניים שקשור אטימולוגית לקורונה.⁸

4.2. את החיסון פיתח היהודי יונה סאלק למרות שלא קיבלו אותו לעבודת מחקר לאוני', ולאחר מכן הפסיקה בארה"ב האנטישמיות. בקורונה המדינות הנפגעות העיקריות הן האנטישמיות.⁹

4.3. הד"ר היהודי יונה סאלק לא ביקש זכויות יוצרים על החיסון שמדהים שהמציא, אלא ציין שאין זכויות יוצרים על השמש. תיקון חברתי-כלכלי היום הוא האטה ברדיפת הכסף והקריירה.

4.4. לניתוחים רוחניים נוספים וממגילות קומראן, ראו בדף זה: <https://bills.tsedek.com/emergency-rescue/131-covid-19>

ג. הצעות לשיפור השירות לקשישים:

5. תיקון תקנה המאשרת לזקן להגיע לשירות ציבורי (לכל השירותים של רשויות המדינה) גם אם לא הזמין תור.

6. טביעת אצבע במקום קודים בסניפי בנק דיגיטליים, שיעבירו ישירות לשיחת וידאו מול נציג:

6.1. חובת מתן אפשרות של זיהוי טביעת אצבע לקשישים בכל סוגי סניפי הבנקים, שעם הזיהוי יפתח להם שיחת וידאו עם נציג אנושי של הבנק שיאפשר ביצוע כל הפעולות שברצון הלקוח-הקשיש.

7. רישום מספר הטלפון של הקשיש כמוזחה במערכות שירות לציבור כקשיש, המקנה לו מעבר מהיר לנציג אנושי ללא לחיצה על כפתורים בטלפון:

7.1. חיוב גם גופי שירות גדולים (יוגדרו) לציבור להקים ולבצע זיהוי אוטומטי של התקשרות של קשישים (לפי מספר הטלפון שלהם), ובכך יועברו למענה ותמיכה של נציג שירות (אנושי), במקום מערכת משיכון של הקשת מספרים – הקשה להם לתפעול.

8. מספר מקוצר למרכז התמיכה של המשרד לאזרחים ותיקים שמזוהה ישירות את הקשיש לפי מספרו ומלווה אותו בשיחות ועידה לסידוריו הבירוקרטיים השונים.

⁷ חטאי כיסוי הראש ותיקון הצעיף: מסי' שבועות לפני פרוץ מגפת הקורונה התחילו ברוב מדינות אירופה לקנוס 150 יורו נשים מוסלמיות שחבשו בורקה (כיסוי ראש מוסלמי, חג'אב), לצד גזרות נוספות. היום האירופאיות וגם האירופאים מבינים שצעיף ככיסוי הפנים יותר טוב מרוב מסכות הפנים, לצד צביעויות נוספות שלהם, כמו אכילת איבר מן החי ונגד [שחיטה כשרה שבה אלחוש רק בבע"ה הכשרים בגרון, ברית מילה בריאה לכל החיים ובפרט ההפרות רומבין מקריש רק ביום השמיני ל-110%](#) ופרו-פלסטיונאיות. במדבר ה' 18: 'וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה' (לשון "פרעה"), כתר מלך רשע – מולו כתר כיסוי הראש והצניעות: ברכה (מלשון "בורקה"), 'אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין (בבא מציעא מבי'): 'וַיִּתְקַח הַצֵּעִיף וַיִּתְקַס... וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה, וַיִּצְאָהָּ' (בראשית כד'), 'וּמִשָּׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֶתוֹ' (שמות לד' 29), 'וְכָל קָרְנֵי רִשְׁעִים אֲגַדֵּעַ תְּרוֹמְמָנָה קָרְנֹת צְדִיק' (תהילים ע"ה 11). לכתר הקורונה יש הגנה תרופה (חלקית, לצד אורחות חיים נוספים) – התלבשו בצניעות – והיזהרו להטיף להתנשא על צנועים (שימו לב לתשובת המוסלמים בכתבה) שמקורם בתורה: <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5562027,00.html>

⁸ קישורים אטימולוגיים נוספים ראו בפרק 16 'רמזים בשפת הקודש' במאמרי זה.

⁹ ראו על כך פרק 'ראש החטא בסין; איסור שחיטה באירופה; צער בע"ח באיסלאם; אכילת דגים חיים בחז"ל" בדף זה.

ד. ניגון מחוץ לדירה של שירי מורשת עם סיפורים ישראלים

9. שילוב ניגון ושירה של שירי מורשת ישראל.¹⁰
 10. הסברים וסיפורים פיקנטיים על הרקע לשירים בשילוב אנקדוטות ציוניים ומורשת יהודית.
 11. להלן המופע שאני מציע: <https://bills.tsedek.com/images/thestorybehindthesongs.pdf>

ה. שיחה על חייו של הקשיש ובניית ראשי פרקים להמשך עם קרוביו

12. נושא שיחה שיעניין וימלא את ליבו של הזקן הוא שמיעת מאורעות חייו ואשר על ליבו.
 13. אחת השיטות כתיבת 'ספר חיים' (ביוגרפיה). כמובן שזה תהליך ארוך ומצריך מיומנות, אך אפשר להתחילו ולקדמו עם ראיון/שיחות נקודתיות על נושאים ופרקים מסוימים בחייו של הקשיש – להלן [ראשי פרקים לדוגמא](#).¹¹
 14. אפשר להציע לזקן שזהו פרויקט של ארגון/התנדבות מסוים, שהמשכו יהיה בעזרת קרוביו – תוך יצירת קשר עם מי שיהיה מעונין להמשיך זאת.
 15. ציוות תלמידי תיכון לפרויקטים כאלו.

ו. פתרונות תחבורה לקשישים: הטענת רב קו, קלנועיות ושבילים מותאמים

16. שימוש בכרטיס רב-קו לתחבורה הציבורית: אפשרות לכניסה למינוס וחיוג של משרד התחבורה לחדש לו את המנוי/כרטיסייה.
 17. בניית תשתיות ועידוד שימוש בקלנועיות: מאפשרות חופש תנועה, אך יש לבנות שבילים המיועדים לכך (שהם אפשר שיסעו גם אופניים או כלי תחבורה קלים). יש לתת לכך עדיפות ראשונה בכל תכנון ובנייה של הרחובות.

[כך ראוי להסיע את הקשישים:](#)

¹⁰ 'יצתה קחו לי מנגן וְהָיָה כְּמִנְגֵן וְהָיָה עֲלֵיו יָד יְיָ (מל"ב ג' 15).

¹¹ <https://bills.tsedek.com/elderly/132-biography>

ז. אילוץ והלחצת קשישים לרכישת מוצרי סרק:

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=10156747949347310&id=547592309

ח. להרחבה ומקורות

18. מאמרים:

18.1. בטיפולנט - כיצד לסייע לקשישים להתמודד עם בדידות במשבר הקורונה?

18.2. כתבות מהחודש האחרון על מצב הקשישים

18.3. מאמרי על ניתוח נגיף הקורונה לפי התורה ומגילות קומראן; הצעות להתמודדות

19. תוכניות ממשלתיות לתמיכה בקשישים בודדים

20. סרטוני הסבר מאתר ג'וינט ישראל – אשל:

20.1. 'על הבדידות', 'זה הזמן לשיחה'.¹²

21. הצעה עדכנית זו באתר.¹³

'מפגי שיבה תקום והדרת פני זקן ונראת מאלהיד אגני יי' (ויקרא יט' 32)

ליצירת קשר: יונתן לוי, 077-5253416

---

¹² <https://youtu.be/CXNMf5czark>

¹³ <https://bills.tsedek.com/elderly/133-encouraging-seniors>